

LADISLAV ŠPAČEK

**malá
kniha
etikety**
pro celou
rodinu

MLADÁ FRONTA

© Ladislav Špaček, 2010

© Cover photo Jaroslav Fišer, 2010

LADISLAV ŠPAČEK

malá
kniha
etikety
pro celou
rodinu

MLADÁ FRONTA

ETIKETA PRO CELOU RODINU

Rodina je základ společnosti, kde dítě dostává základy výchovy, a to tak pevně, že ani škola, ani životní zkušenost je mnohdy už nedokáže změnit. V dětství se vytvářejí dynamické stereotypy, tedy psychomotorické návyky v oblasti hygieny, stolování, chování k dospělým, v restauraci, na ulici, na návštěvě, ve veřejných prostorách, tedy všude tam, kde jsme na očích veřejnosti. Jiří Guth-Jarkovský, klasik české etikety počátku 20. století, říkával, že „slušnost je člověku vrozená, zdvořilosti se musíme učit“. Základem slušnosti je úcta a ohleduplnost k bližním, zahrnuje i úctu k sobě samému. Slušnost život společnosti umožňuje, zdvořilost jej usnadňuje. Zdvořilost je úmyslné omezení vlastního individualismu, egoismu, je dobrovolným podřízením se platným normám a pravidlům společenského života.

Slušnost je tedy soubor norem, do nichž přicházíme na svět v určitém kulturním okruhu, ve společenské vrstvě, získáváme ji rodičovskou výchovou v raném věku. Už na pískovišti je vidět, které dítě bude mít „ostré lokty“ a které se bude snažit vycházet s ostatními po dobrém, které má větší a které menší schopnost empatie, umění vcítit se do pocitů druhých a vystříhat se toho, co jiným činí bolest, a naopak dělat to, co jim působí radost a potěšení. Lidé s vyšší mírou empatie jsou oblíbení, nižší míra empatie vede k menší ohleduplnosti, někdy až k bezohlednosti. Takovým lidem se ostatní vyhýbají, nejsou rádi v jejich společnosti, nikam je nezvou, vytěsňují je ze společenského a osobního života.

Ovšem už na pískovišti vidíme, jak maminky své děti vedou k

vyšší či nižší míře ohleduplnosti vůči ostatním. Slyšíme, jak říkají své ratolesti: „Nepůjčuj mu svůj kyblíček, má mít svůj!“, nebo naopak „Půjč mu svůj kyblíček, ty si s ním přece teď nehraješ.“ Dítě se učí vnímat potřeby ostatních, chápat jejich zájmy a uvádět je do souladu se svými.

Nejsilnějším nástrojem výchovy je nápodoba. Budeme-li se chovat tak, jak chceme, aby se chovaly naše děti, ušetříme si pak nervy s „výchovnými hodinami“, kdy budeme dětem vysvětlovat něco, co je v rozporu s jejich zkušeností a pozorováním. Nevychováme z dítěte kultivovaného stolovníka, budeme-li sami večerět v trenýrkách a pít pivo z láhve. Začíná to tím, že maminka nalévá polévku nejdříve tatínkovi a pak teprve dětem. Tak jim vstřebává pod kůži povědomí o hierarchii ve společnosti, dítě si uvědomuje, že existují lidé společensky významnější, to jsou dospělí, a méně společensky významné, to jsou děti. Pak nemusíme mentorovat a zdviženým prstem učit děti úctě ke starším. Stolujeme-li s prarodiči, maminka nalévá polévku v pořadí: babička, dědeček, tatínek, dcera, syn a nakonec nalévá sobě, jakožto hostitelce. Nikdo se nedotýká příborů, a teprve až maminka vezme do ruky lžíci, začínají všichni jíst. Aníž bychom museli něco vysvětlovat, ukládáme do povědomí dětí jasnou představu o společenské významnosti osob u stolu.

Nastupoval jsem do tramvaje a přede mnou nastupovala maminka s asi šestiletým chlapcem. Vedlejšími dveřmi nastupoval starý pán o holi. V okamžiku, kdy jsem zahlédl, že v tramvaji je jen jediné volné místo, slyším maminku, jak šeptá chlapci: „Rychle, pospěš si!“ Chlapeček si možná užil dvě zastávky v pohodlí, ale škody, které

maminka napáchala na jeho duši, jsou mnohem větší újmou, než kdyby těch pět minut stál. Nepřeji té mamince nic zlého, ale tuším, že jí to chlapec jednou vrátí ve větší míře bezohlednosti, ke které ho maminka vedla od raného dětství.

Hledáme-li zdroje návyků ke společenskému a ohleduplnému chování, zjišťujeme, že nejdůležitější roli hraje právě rodina. Nespoléhejme na školu, ta má jen omezené možnosti, její role spočívá spíše ve vzdělávání než ve výchově k elementárním společenským návykům. To je ta „slušnost“ Gutha-Jarkovského. Zdvořilosti se musíme učit, pokračuje klasik; k tomu slouží knihy, televizní pořady, kurzy a semináře etikety. Ti, kteří mají vyšší motivaci – lidé působící v byznysu, politice, veřejném životě – potřebují vyšší vzdělání v etiketě. Ale i ti, kteří neabsolvovali žádný kurz nebo nepřečetli žádnou knihu, by měli v tramvaji uvolnit místo staršímu, pustit ženu do dveří, vstát, když hovoří se společensky významnější osobou, k tomu nepotřebují studovat žádné knihy, to by jim měla dát rodinná výchova.

Proto přicházíme s knížkou etikety pro celou rodinu. Netýká se jen výchovy, ale všech událostí, které se v rodinném životě odehrávají.

1/ BĚŽNÉ SPOLEČENSKÉ PŘÍLEŽITOSTI

RODINA DOMA

Společenská pravidla upravují vzájemné vztahy mezi lidmi, tedy i v rodině. Neplatí, že to, co veřejnost nevidí, není potřeba nijak regulovat a že za zdmi bytu se může dělat či říkat cokoli. Málokde jsou dospělí dětem takovým vzorem jako rodiče nebo starší sourozenci ve společné domácnosti. Ideální stav bývá v rodinách optimistických, veselých, šťastných, kde vládne laskavost a vyrovnanost. Ale ani tam, kde se nepodaří naplnit tento ideál šťastného manželství, nebudeme rezignovat na výchovu dětí ke správným návykům pro život ve společnosti.

Začněme co nejdříve

První důvod, proč se chovat navzájem slušně a tolerantně, je samozřejmě úcta k lidem, především k těm nejbližším. Druhý důvod je výchova dětí. Už v raném věku děti napodobují dospělé, a jakmile se ocitají ve společenství svých vrstevníků, používají stejné modely jednání, jaké odezírají ve světě dospělých. Člověk začíná vnímat sociální prostředí už v útlém věku, a čím dříve si osvojí pravidla, jak se chovat a jak být ohleduplný k ostatním, tím lépe a rychleji se začlení do společnosti svých vrstevníků i dospělých. Rodiče by se k sobě měli chovat laskavě a s úctou. I několikrát za večer by si měli poděkovat a požádat slůvkem „prosím tě“. Tím dávají svým dětem